

VERSLAG

R/2992

Vergadering:	Raad, nr. 738
Datum en tijd:	Vrijdag 15 oktober 2021, 10.15 uur
Plaats:	SER-gebouw, Den Haag
Aanwezig:	
De (plv.) leden:	Hamer (voorzitter), Boufangacha, Den Boer, Bijl, Van Eijck, Elzinga, Fey, Fortuin, Van Hest, Van den Heuvel, Van Holstein, Jong, Kroes (DNB), Lindeboom, Louwaars, Melkert, Noordman, Nijpels, Pape, Putters, Peek-Vissers, Termeer, Thijssen, Van der Veen, Van Weegberg, Weurding,
De genodigden:	Van Anandel (Eneco), Van Beek (VNO-NCW MKB-Nederland/Global Impact), Van der Gaag (voorzitter convenanten pensioenen en natuursteen), Den Hartog (INretail, convenant duurzame kleding en textiel), Hodes (FNLI), Jaeger (Holland Solar, wat later), Laan (FNLI), Leenders (Essenza Home, convenant duurzame kleding en textiel), Muller (CBL), Pouw (Vattenfall), F. Smits (Essenza Home, convenant duurzame kleding en textiel), R. Smits (Essenza Home, convenant duurzame kleding en textiel), Visser (namens VNO-NCW MKB-Nederland lid commissie IMVO), Wehkamp (namens CNV lid commissie IMVO), Wermuth (voorzitter voedingsmiddelen convenant), Van Westerlaak (namens FNV lid commissie IMVO)
Secretariaat:	Prins (algemeen directeur), Rahman (directiesecretaris), Huijnen, Van Selm, Rouw, Van Soelen, Weesie (allen IMVO), Dirven (notulist), Van Driel (secretaresse), Kuik (audiovisuele ondersteuning)

---

1. Opening

Mevrouw *Hamer*, voorzitter, opent de vergadering.

Vandaag staat de raadsvergadering in het teken van internationaal maatschappelijk verantwoord ondernemen (IMVO). We bespreken het advies *Effectieve Europese gepaste zorgvuldigheidswetgeving voor duurzame ketens*, met een terug- en vooruitblik.

De vergadering wordt ondersteund via een (doorlopende) PowerPointpresentatie. De informatie daaruit is verwerkt in de verslaglegging.

2. Ingekomen en verzonden stukken, mededelingen overzicht R/2985)

Personele mededelingen

- De voorzitter heet eenieder welkom.
- Een bijzonder woord van welkom aan de genodigden, die in plaats van de traditionele open carré-opstelling samen met de raadsleden (en

secretariaatsmedewerkers) aan vijf ronde tafels zitten, ingedeeld naar de sectoren: (i) financiële sector, (ii) landbouw, (iii) voedingsmiddelen, (iv) kleding en textiel en (v) (hernieuwbare) energie en grondstoffen.

Overzicht raadsmededelingen en SER-activiteiten (periode 17 september 2021 – 15 oktober 2021)

Wordt voor kennisgeving aangenomen en geeft verder geen aanleiding tot opmerkingen.

3. Verslag van de vergadering van vrijdag 15 oktober jl. (R/2986)

Het verslag wordt ongewijzigd vastgesteld en geeft verder geen aanleiding tot opmerkingen.

4. Vaststellen ontwerpbegroting SER 2022 (R/1984)

Na behandeling van de ontwerpbegroting SER 2022 door het dagelijks bestuur van de SER wordt de ontwerpbegroting (unaniem) goedgekeurd door de raad.

5. Bespreking aan de hand van het SER-advies *Effectieve Europese gepaste zorgvuldigheidswetgeving voor duurzame ketens* (advies R/2987)

5.1 *Introductie op het advies en het programma door de voorzitter*

Zoals gezegd, bespreken we vandaag het advies *Effectieve Europese gepaste zorgvuldigheid voor duurzame ketens* met een terug- en vooruitblik.

Om een tijdige ontvangst door de minister van Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking te borgen in verband met een bespreking in de Tweede Kamer en een onderhandelingstraject in Europa, is het advies al afgelopen week door het dagelijks bestuur van de SER vastgesteld en aan de minister toegezonden.

Er is de afgelopen tijd intensief met elkaar gesproken over dit advies in de commissie internationaal MVO en het dagelijks bestuur. Dat is begrijpelijk, omdat het gaat om complexe situaties, diep in de internationale ketens waar de oplossingen niet zo 1-2-3 voorhanden zijn. Het overleg heeft het eigenaarschap bij werkgevers en werknemers versterkt en heeft het onderwerp hoger op de agenda gebracht.

Ook kan er tevredenheid bestaan over het feit dat de Europese Commissie een wetsvoorstel op dit gebied heeft aangekondigd. De SER heeft dit ook in een vorig advies op dit beleidsveld geadviseerd. Europese wetgeving is nodig om een stap verder te komen. Wetgeving alleen is niet genoeg. Bedrijven hebben immers handelingsperspectief nodig om in de ketens aan de slag te kunnen. En daarvoor hebben de diverse partijen elkaar nodig. Op dat gebied vervult Nederland een voorloperspositie. In de afgelopen jaren is immers met grote inzet van de SER aan een aanpak met convenanten gewerkt, waarop we terecht trots mogen zijn. Deze aanpak legt ook een basis voor een volgende stap. Er kan veel worden geleerd van de aanpak en in internationaal verband kan er ook veel over worden verteld.

Vorig jaar hadden we bij onze regionale jubileumbijeenkomst in Eindhoven één van de deelnemende bedrijven van het convenant Duurzame kleding en textiel te gast. Een vertegenwoordiger van dit bedrijf vertelde enthousiast over hoe het convenant haar helpt in het leveren van een bijdrage aan duurzame ketens. Het is belangrijk om die verhalen uit de praktijk te (gaan) benutten en daarom is spreekster blij dat er vandaag naast de raadsleden ook veel vertegenwoordigers uit bedrijven en branches deelnemen aan het gesprek. En daarom is het ook zo goed dat de ketenaanpak en sectorovereenkomsten zo stevig in dit advies zitten.

In deze raadsvergadering gaan we met elkaar in gesprek:

- Eerst laten we zien waarover internationaal maatschappelijk verantwoord ondernemen in de praktijk werkelijk gaat en waarom we er hier zo veel aandacht aan besteden. Hiervoor laten we, met dank aan de FNV, een videoboodschap zien, die een paar dagen geleden is opgenomen met een vertegenwoordiger van een vakbond in Peru.
- Daarna geeft Floor Smits een statement. Zij is werkzaam bij Essenza Home, één van de bedrijven die al 5 jaar is aangesloten bij het Convenant duurzame kleding en textiel.
- Vervolgens licht kroonlid Katrien Termeer toe wat er op hoofdlijnen in het advies staat en is er gelegenheid tot het stellen van toelichtende vragen.
- Daarna denken de deelnemers, verdeeld over vijf sectortafels, mee over de vraag wat dit advies in de praktijk gaat betekenen in de betrokken sectoren. Een kroonlid leidt deze gesprekken.
- We eindigen de vergadering met een plenaire terugkoppeling van de gesprekken aan de sectortafels.

5.2 Videoboodschap van Alwin Valdiviezo Rodriques, algemeen secretaris van Fentagro, een nationale federatie van agrarische en aanverwante bonden in Peru

Fentagro vertegenwoordigt, aldus de algemeen secretaris van Fentagro, duizenden werknemers in bedrijven, die exporteren naar de Europese Unie, met name naar Nederland. Vers fruit, zoals blauwe bessen, bananen, avocado's, druiven, mandarijnen e.d.

Hoe zijn de arbeidsomstandigheden in de sector en wat zijn de problemen?

Een werknemer vertrekt van huis om 3.00 uur in de ochtend en om 7.00 uur 's avonds komt hij weer thuis. Dat is moeilijk voor de gezinnen, met name voor de werkneemsters, die de helft van het personeelsbestand vormen. Het is moeilijk om onze arbeids- en vakbondsrechten uit te oefenen. We worden regelmatig ontslagen als we een vakbond opzetten. In onze ervaring is de beste manier om arbeidsconflicten op te lossen door bij te dragen aan de sociale ontwikkeling van de bedrijven via sociale dialoog. We hebben een paar succesvolle voorbeelden die dat aantonen. We moeten de sociale dialoog verbreden, versterken en ondersteunen.

Kan EU-wetgeving je werk ondersteunen en tot verbetering leiden?

Het is belangrijk dat de Nederlandse SER aanbevelingen doet aan de Europese Unie, zodat kopers de sociale dialoog bij de Peruaanse producenten en bij de vakbonden versterken. Deze aanbevelingen zijn essentieel voor een sociaal duurzame keten, zodat werknemersrechten gerespecteerd worden.

Hoe kan Europese regelgeving over mensen- en arbeidsrechten helpen jullie problemen op te lossen?

Het is belangrijk dat de EU de UN Guiding Principles voor bedrijven en mensenrechten versterkt. Wij nemen deel aan een forum dat Fruto del Diálogo heet. We voeren daar een sociale dialoog, waar inkopende bedrijven, producerende bedrijven en vakbonden met steun van Mondiaal FNV en ETI gemeenschappelijke sociale verantwoordelijkheid stimuleren in de waardeketen. De erkenning van en het respect voor arbeidsrechten zijn de basis voor een sociaal duurzaam bedrijf. Dit initiatief toont aan dat het mogelijk is maatschappelijk verantwoord ondernemen te versterken. Daarom weten we zeker dat regelgeving de omgeving versterkt. Als meer bedrijven zich respectvol opstellen, kunnen de arbeidsomstandigheden worden verbeterd. Vooral waar het gaat om het terugdringen van informeel werk, gelijke kansen voor vrouwen en mannen, uitroeiing van kinderarbeid, fatsoenlijke lonen en bedrijven die de vakbondsvrijheid respecteren. We denken dat het mogelijk is en hopen dat het ooit werkelijkheid wordt.

De *voorzitter* dankt de FNV voor het inbrengen van deze mooie videoboodschap van een vakbondsman uit Peru, die het belang en de effecten van ons werk aan IMVO goed zichtbaar maakt.

5.3 Statement Floor Smits van kledingbedrijf Essenza Home

Mevrouw *Smits* verzorgt met behulp van een PowerPointpresentatie, waarvan de informatie is verwerkt in de verslaglegging, een kort statement over de ervaringen van Essenza Home met maatschappelijk verantwoord ondernemen.

Het bedrijf

Essenza Home is een internationaal opererend familiebedrijf en bestaat ruim 60 jaar. Er ligt een focus op interieur en lifestyle, waarbij bedtextiel de grootste activiteit is. Het bedrijf voert twee eigen merken en een licentiemerkt. Essenza is het bekendste merk. De productielocaties bevinden zich in Nederland, Portugal, Roemenië, Pakistan, India en China met een eigen specialiteit voor elke fabriek en elk land. China en Turkije zijn de grootste producenten.

Wat betekent MVO binnen Essenza Home?

Vijf jaar geleden heeft het bedrijf zich als eerste binnen de interieurbranche bij het betrokken convenant aangesloten. MVO is voor het bedrijf een rode draad om überhaupt bestaansrecht te hebben over enkele jaren. Taak van het bedrijf is om transparant en eerlijk te communiceren naar de consument. Hier valt binnen de branche in algemene zin nog veel winst te behalen. Essenza Home is continue op zoek naar de balans tussen duurzaam ondernemen versus commerciële activiteiten, wat voor interessante discussies zorgt.

Onze missie

Mede door het convenant is de missie om iedereen lekker te laten slapen. Niet alleen de eigen consumenten, maar ook onze retailpartners en alle bedrijven in de productieketen. En last but not least, het bedrijf zelf door middel van een duurzaam rendabele exploitatie.

Duurzaamheid is veel meer dan alleen het gebruik van duurzame materialen of een duurzame verzendverpakking. Sociale omstandigheden, discriminatie, vrijheid van vakbondsvereniging e.d. horen ook tot duurzaamheid. Veel consumenten zijn zich hiervan niet bewust en daarom werkt Essenza Home aan transparante communicatie hierover.

Ervaringen met het convenant

De afgelopen vijf jaar zijn superpositieve ervaringen met het convenant opgedaan. Essenza Home heeft veel kennis opgedaan en gedeeld met verschillende partijen, zoals ngo's, overheid, vakbonden, brancheverenigingen en bedrijven.

Het bedrijf was in staat om focus te creëren en wat we deden en doen, deden en doen we goed. Omdat MVO een breed terrein beslaat, is het best lastig om die focus te kiezen.

Het bedrijf heeft meer slagkracht ervaren en ondersteuning in collectieve projecten. Het convenant is een extra stok achter de deur door jaarlijks een beoordeling van het secretariaat te krijgen. Daardoor maak je de dingen ook af.

Een aantal behaalde resultaten

- Een risicoanalyse heeft het bedrijf inzicht in onze activiteiten gegeven en de daarbij behorende risico's per land, proces en grondstof.
- Er is transparantie in onze keten. Eerste kende het bedrijf alleen de eerstelijnscontacten. Inmiddels is iedereen tot aan de spinners bekend.

- Daarom heeft het bedrijf begin dit jaar de Transparency Pledge kunnen ondertekenen. Hiermee zijn onze productielocaties openbaar gemaakt.
- Inzicht in vrijheid van vakvereniging in Turkije door deelname aan een collectief project Amplify. Hierbij is veel gebruik gemaakt van de expertise van het CNV.
- Recent heeft het bedrijf commitment gegeven aan de Organic Cotton Accelerator, waarbij we samen met een grote leverancier in India aan de slag gaan om de problematiek bij de katoenboeren te verbeteren en hen de draai naar organic cotton te laten maken.

Europese wetgeving

Essenza Home is enthousiast over het convenant en zou het heel jammer vinden wanneer er op zo'n soortgelijke samenwerkingsovereenkomst geen vervolg komt. Europese wetgeving is wenselijk om een gelijk speelveld te creëren en te behouden en om diversiteit in regelgeving per land te voorkomen.

Initiatieven zoals het huidige convenant (en de in voorbereiding zijnde wetgeving) bieden houvast en structuur om over dit soort preciaire en trendgevoelig onderwerpen te communiceren naar de consument. Door de achtergrond van het convenant is het bedrijf ook zekerder in zijn boodschap.

De laatste sheet vermeldt de boodschap: Never dream alone.

Met applaus geven de deelnemers blijk van hun waardering voor deze inleiding.

5.4 Toelichting op het advies door Katrien Termeer, kroonlid en voorzitter van de commissie internationaal MVO

Toelichting mevrouw Termeer

Mevrouw *Termeer* verzorgt met behulp van PowerPoint, waarvan de informatie is verwerkt in de verslaglegging, een toelichting op het advies.

De context

Ruim een jaar geleden heeft spreekster het vorige SER-advies gepresenteerd: *Samen naar duurzame ketenimpact. Toekomstbestendig beleid voor internationaal MVO* (september 2020). De belangrijkste uitkomst was dat een combinatie van verplichting via wetgeving en verbinding door middel van samenwerking de meest positieve impact in de keten zou hebben.

Het kabinet heeft hierna (nader) advies gevraagd om de bouwstenen voor die wetgeving uit te werken. Tot wie richt de wetgeving zich, welke eisen moeten aan hen worden gesteld, hoe moeten toezicht en handhaving worden geregeld?

De SER stapte met de voorbereiding van dit advies eigenlijk op een rijdende trein, omdat er op dit terrein al diverse initiatieven liepen binnen de EU.

Zo bereidt de Europese Commissie een wetsvoorstel voor, waarvan het eerste concept dit najaar wordt verwacht. Het Europees Parlement heeft in maart 2021 een ambitieus voorstel gedaan. Veel lidstaten nemen zelf initiatieven. Er is een bestaande verordening voor hout en conflictmineralen en de Europese Commissie heeft voorstellen voor duurzaamheidsrapportage gedaan.

Daarom ook was er haast met dit traject om de boot niet te missen.

Het SER-advies is bedoeld als advies naar het kabinet over de Nederlandse inzet in het traject voor Europese wetgeving.

Het advies gaat over gepaste zorgvuldigheidswetgeving op basis van de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen en de United Nations Guiding Principles. Het gepaste zorgvuldigheidsproces bestaat uit zes stappen. Met dit proces kunnen bedrijven negatieve gevolgen voor mens en milieu in de bedrijfsactiviteiten en in de hele toeleveringsketen identificeren, aanpakken, waar nodig herstel bieden en hierover

communiceren. Belanghebbenden moeten op een betekenisvolle manier in alle stappen worden betrokken.

Floor Smits heeft kort toegelicht wat internationaal MVO in de praktijk van een bedrijf betekent. Alwin Valdiviezo Rodriques heeft het belang van stap 6 nog eens benadrukt.

Wat zijn specifieke kenmerken van internationaal MVO? Waarom is het ingewikkeld om tot goede wetgeving te komen?

- Positieve impact is complex en gaat met vallen en opstaan.
- Er is verduidelijking van een handelingsperspectief met betrekking tot de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen en de United Nations Guiding Principles nodig.
- Bedrijven hebben individueel beperkte invloed op het verbeteren van mensenrechten en milieunormen in de keten. Het is ook een collectief vraagstuk.
- Regels van verschillende landen komen bij één en dezelfde leverancier terecht. Hoe kan dat meer worden geïntegreerd?

Vervolgens gaat spreekster in op de conclusies van het advies:

- Ad reikwijdte: Voor wie moet de EU-wetgeving van toepassing zijn? Het gaat om wetgeving voor ondernemingen gevestigd in de EU of actief zijn op de EU-markt (bedrijven buiten de EU die exporteren naar de EU).
De wetgeving kent twee regimes:
  - (i) Grote ondernemingen, te beginnen met bedrijven met meer dan 1000 medewerkers, gefaseerd omlaag naar een grens van meer dan 250 medewerkers. Voor grote bedrijven gelden gedetailleerde eisen. Via deelname aan een Europese sectorovereenkomst wordt dit gemakkelijker.
  - (ii) Middelgrote ondernemingen van 50-250 medewerkers met een keten in zogenaamde risicosectoren. Voor deze ondernemingen gelden minder gedetailleerde eisen en zij verkrijgen hiervan voor een deel vrijstelling wanneer zij deelnemen aan Europese sectorovereenkomsten.

Voor kleine ondernemingen met minder dan 50 medewerkers en middelgrote ondernemingen buiten risicosectoren gelden geen eisen in de EU-wetgeving, maar het staat hen vrij om toch aan IMVO te werken en zich aan te sluiten bij sectorovereenkomsten.

- Ad Europese sectorovereenkomsten: De Nederlandse convenanten laten zien waarom het belangrijk is in het kader van de EU-wetgeving tot Europese sectorovereenkomsten te komen. Dit kan allerlei voordelen bieden: erkenning door EC, best available techniques kunnen worden ontwikkeld, bij voorkeur multi-stakeholders (werkgevers, werknemers, ngo's en wat spreekster betreft ook stakeholders uit de producerende landen), vrijheid van vakvereniging en collectieve onderhandelingen, collectieve actie op geprioriteerde risico's, aansluiting bij een sectorovereenkomst biedt een bedrijf lagere toezichtprioriteit maar geen safe harbor (de bedrijven moeten wel blijven presteren).
- Ad collectief bindend klachtenmechanisme: Hoe krijgen mensen uit vaak de producerende landen met bijvoorbeeld slechte arbeidsomstandigheden toegang tot een verhaalsmogelijkheid, zodat hen compensatie kan worden geboden? Naast erkenning door de EC moet het klachtenmechanisme onderdeel zijn van de Europese sectorovereenkomsten. Bij voorkeur moet collectief invulling worden gegeven aan het klachtenmechanisme: dit vergroot de transparantie en effectiviteit en beperkt de regeldruk van bedrijven. Deelname is verplicht, tenzij de toezichthouder individuele klachtenmechanismen (bijvoorbeeld van zeer grote bedrijven) erkent.
- Ad Europees toezicht gericht op positieve impact. Een uniforme uitvoering is belangrijk vanwege het level playing field. Het toezicht moet gericht zijn op positieve impact, leren en samenwerking. Op de Europese sectorovereenkomsten is Europees systeemtoezicht nodig. Het toezicht moet gericht zijn op vooral de onderneming en niet zozeer de bestuurders. De SER kiest voor bestuurlijke handhaving in plaats van strafrechtelijke handhaving. Bestuurders kunnen vanwege dat laatste risicomijdend gedrag vertonen, zich terugtrekken uit risicolanden en risicosectoren, wat gepaard kan gaan met averechtse effecten. Ook hier geldt een maar: als het bestuursrechtelijk toezicht niet blijkt te volstaan dan moeten we ons hierop opnieuw bezinnen.

Welke rol kan de overheid vervullen en welke ondersteuning kan zij bieden bij internationaal MVO?

- De overheid kan evenredige invulling geven aan de duty to protect.
- De overheid kan zorgen voor beleidscoherentie (ook bij de Corporate Sustainability Reporting Directive).
- De overheid kan perspectief en ondersteuning bieden.
- Er is meer budget nodig voor IMVO-beleid.
- Er moet meer worden uitgezocht: op basis van een totale kostenraming voor de volledige beleidsmix zal een onderbouwde visie moeten worden ontwikkeld met betrekking tot de vraag welke kosten door wie gedragen kunnen worden en welke financieringsmodellen daarvoor perspectief bieden. Uitgangspunt is dat overheid en bedrijfsleven een deel van de kosten dragen.

Toelichtende vragen van de raadsleden en externe genodigden

Mevrouw *Den Hartog* (INretail) is blij dat het SER-advies is uitgebracht. Zij heeft een vraag over de samenwerking met betrekking tot sectorale overeenkomsten, bij voorkeur opgeschaald naar het Europese niveau. Hoe geven we hieraan handen en voeten? In haar sector bestaat deze wens namelijk al gedurende de loop van het convenant duurzame kleding en textiel, dus vijf jaar. Een ondernemer hield haar bij de start van

het convenant voor dat partijen aan de slag moeten gaan en wanneer 'niemand opstaat er nooit een polonaise start'. Spreekster heeft de indruk dat dit evenzeer geldt voor de gewenste Europese samenwerking.

Mevrouw *Termeer* vindt de metafoor van de polonaise mooi. Nederland is een voorloper in de verbinding tussen samenwerking (in convenanten) en wetgeving. Vanuit die positie en de goede ervaringen met de convenantsaanpak kan Nederland een voortrekkersrol in Europa vervullen. Waar daarvoor dan energie is, kan daarmee worden begonnen. Zij moedigt de betrokken convenantpartners dan ook aan hierover contacten te gaan leggen met partners elders in Europa en te doen wat mogelijk is.

Mevrouw *Den Hartog* (INretail) geeft aan dat hieraan vanuit haar sector in de afgelopen vijf jaar al veel aandacht is besteed. Zo is een high level bijeenkomst in Brussel georganiseerd met minister Kaag. Er is echter meer nodig om Europa in actie te krijgen en zij hoopt dat het nieuwe kabinet partijen hiermee zal gaan helpen.

Mevrouw *Termeer* merkt op dat de Europese wetgeving een belangrijke incentive voor bedrijven zal gaan vormen om deel te nemen aan de sectorovereenkomsten.

De *voorzitter* denkt dat de gevraagde inzet in Europees verband op verschillende niveaus zal moeten worden gestimuleerd.

De SER zal hierover zeker nog met de minister van Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking in gesprek gaan. Onbekend is nog wie de nieuwe minister wordt.

Het bedrijfsleven zelf en sectoren en stakeholders kunnen ook zelf actie ondernemen.

Mevrouw *Thijssen* stelt dat 'oude schoenen niet moeten weggegooid voordat er nieuwe zijn' en mogelijk moet zowel doorgegaan worden met de huidige aanpak op nationaal niveau als met de komende Europese wetgeving. Partijen zullen dus vooral ook door moeten gaan op nationaal niveau en bevorderen dat de overheid daarvoor financiële middelen beschikbaar blijft stellen. Tegelijkertijd zal de Europese wetgeving straks een enorm positieve prikkel zijn naar bedrijven om mee te doen op Europees niveau.

Om bij internationaal MVO écht impact te kunnen maken, is het noodzakelijk om de krachten te bundelen. Floor Smits van Essenza Home lichtte bijvoorbeeld toe dat de problemen in Xinjiang te China dit noodzakelijk maakte, in ieder geval op Europees niveau en later zo mogelijk op mondiaal niveau. Wanneer het SER-advies wordt opgevolgd en de kern van de nieuwe Europese wetgeving wordt, bevat dat ook stimulansen voor alle bedrijven in de EU om mee te gaan doen met Europese sectorovereenkomsten.

De *voorzitter* wijst erop dat ook de Europese koepels van werkgevers en werknemers een en ander kunnen stimuleren. Over dit soort aspecten kan echter hierna aan de sectortafels van de vergadering van vandaag worden doorgepraat.

De heer *Van der Veen* vraagt of er al voorbeelden zijn van Europese initiatieven, die vooruitlopen op de Europese wetgeving.

Mevrouw *van Selm* (programmadirecteur IMVO) licht toe dat binnen verschillende convenanten al sprake is van voorbeelden van samenwerking met Europese partijen. Vanuit het convenant duurzame kleding en textiel is bijvoorbeeld sprake van samenwerking en ook wederzijdse erkenning met de Duitse Textilbündnis¹.

---

¹ Zie hiervoor: <https://www.imvoconvenanten.nl/nl/kleding-en-textiel/nieuws/duits-textile-partnership>

In het TruStone initiatief² werken de Nederlandse en Vlaamse natuursteensector samen met de Nederlandse en Vlaamse overheid, ngo's en vakbonden.

Bij verschillende andere convenanten zijn ook Europese brancheorganisaties aangesloten. In het kader van het convenant hernieuwbare energie wordt bijvoorbeeld samengewerkt met Wind Europe.

Er zijn dus al voorbeelden van samenwerking met Europese partijen, maar er is nog heel veel meer nodig.

De heer *Laan* (FNLI) merkt op dat bedrijven uit de levensmiddelenindustrie voor producten als cacao, palmolie, koffie en soja zelf hebben aangegeven dat de Nederlandse aanpak op Europees niveau zal worden uitgerold. De bedrijven zelf willen dus de stap naar Europa maken. De brancheorganisatie ondersteunt deze bottom-up aanpak uiteraard, juist nu er Europese regelgeving is aangekondigd.

De heer *Melkert* vraagt in hoeverre het voorstel uit het SER-advies zich verhoudt tot de voorstellen van het Europees Parlement en de Europese Commissie. Liggen die in lijn met het voorstel van de SER of is sprake van spanningsvelden?

Mevrouw *Termeer* merkt op dat hierop ook in het SER-advies zelf is ingegaan. Het Nederlandse voorstel is zeker ambitieus in vergelijking tot de voorstellen in Europees verband, met name waar het gaat om de verbinding van wetgeving met sectorovereenkomsten.

In Europa wordt bijvoorbeeld gediscussieerd of het Duitse of Franse model zou moeten worden gekozen. Het SER-advies neemt in die discussie een ambitieuze positie in, vooral ook om positieve impact in de keten te bevorderen en om te vermijden dat het alleen een administratieve activiteit wordt.

De *voorzitter* rondt de vragenronde hiermee af en dankt mevrouw Termeer voor inleiding en toelichting.

In aansluiting op de inbreng van de heer Laan wijst de voorzitter er nog eens op dat de convenantenaanpak op het gebied van IMVO van onderop is ontstaan. Het is mooi dat ook bedrijven zelf initiatieven nemen om dit verder te brengen in Europa, wat aansluit bij de inzet uit het SER-advies. Het verdere gesprek hierover vindt hierna plaats aan de vijf sectortafels in de Raadszaal.

5.5 (Nadere) bespreking aan de vijf sectortafels in de zaal

De leden van de raad en de genodigden zijn vooraf verdeeld over vijf zgn. sectortafels in de zaal:

- financiële sector onder leiding van de heer Lindeboom;
- landbouw onder leiding van mevrouw Termeer;
- voedingsmiddelen onder leiding van de heer Van Eijck;
- kleding en textiel onder leiding van de heer Van der Veen en
- (hernieuwbare) energie en grondstoffen onder leiding van de heer Nijpels.

Aan de gespreksleiders zijn de volgende vragen meegegeven:

- Wat is er verder voor nodig om de sector voor te bereiden op Europese gepaste zorgvuldigheidswetgeving en welke kansen biedt dit voor daadwerkelijke verbetering van omstandigheden in de internationale ketens?
- Welke mogelijkheden worden er gezien voor de Europese sectorovereenkomsten en welke rol kunnen de raadsleden daarbij spelen?

---

² Zie hiervoor: <https://www.imvoconvenanten.nl/nl/natuursteen>

5.6 Plenaire terugkoppeling van de belangrijkste bevindingen van de vijf sectortafels door de gespreksleiders

Vanuit de tafel (hernieuwbare) energiesector en grondstoffen brengt de heer *Nijpels* zeven aandachtspunten naar voren:

- De nadruk op een Europese aanpak wordt onderschreven. Eén Europese aanpak voorkomt dat we gaan voor het Duitse of Franse model.
- Internationaal MVO is ook voor de bedrijven in deze sector een zoektocht in de supply chain : hoe kun je wat beïnvloeden. Richt je je op een importeur die bijvoorbeeld 25 procent van de zonnepanelen importeert, richt je je op de installatiebedrijven, de opdrachtgevers, consumenten e.d.?
- Er is verschil in urgentie. In deze sector zijn veel bedrijven actief met minder dan 50 medewerkers. Hoe betrek je die in de aanpak?
De netwerkbedrijven zijn een voorbeeld van een sector die hierin al erg actief is. Hun inzet zou ook op Europees niveau kunnen worden ingebracht. Mevrouw Thijssen vertelde vanuit eerdere ervaring dat Alliander zelf heeft in kunnen grijpen: (i) de slimme meter wordt verantwoord geproduceerd, (ii) de te vernieuwen koperleidingen bestaan voor een deel uit recyclaten, (iii) invoering van het grondstoffenpaspoort en (iv) de netwerkbedrijven zitten samen in goede netten.
- Internationaal MVO en sectorovereenkomsten kunnen ook in de tenders van opdrachtgevers worden opgenomen, zodat er van die zijde ook enige druk op het proces wordt uitgeoefend. Dit is een bekend instrument.
- Een goed evenwicht tussen de Europese wetgeving en de sectorovereenkomsten is van groot belang. Dit luistert heel erg nauw. Het gaat uiteindelijk om de impact en niet om het optuigen van bureaucratie. De impact van de totale sector in de keten is het belangrijkste.
- Het voorstel uit het SER-advies moet in relatie tot het Franse en Duitse model niet als een Nederlands model worden gepresenteerd, omdat het dan gezien het krachtenveld weinig kans van slagen maakt. Het voorstel moet worden gepositioneerd als een amendement op het Franse en Duitse model.
- Zorg ervoor dat er een aantal concrete projecten is, zeker in de Europese discussie. Of nu sprake is van dwingende regelgeving of sectorovereenkomsten, zorg ervoor dat het niet beperkt blijft tot een 'papieroperatie'. Veel concrete voorbeelden kunnen andere bedrijven ook inspireren. Het voorbeeld van Alliander is zo'n voorbeeld.

Vanuit de tafel financiële sector (althans de pensioenfondsen en verzekeraars) brengt de heer *Lindeboom* de volgende constatering in:

- De urgentie van duurzaamheid staat voorop en terecht is daarvoor vanuit de positie van jongeren aandacht gevraagd.
- Samenwerking is essentieel. Op Europees niveau is dat voor de pensioenfondsen lastiger. Het Nederlandse systeem is misschien alleen vergelijkbaar met het systeem in Denemarken (en het VK). Voor de verzekeraars ligt dit anders; zij werken al op Europees niveau samen.
- Voor daadwerkelijke verbetering in de internationale ketens is inzicht in de gegevens/data essentieel, zodat je weet wat er speelt. Zo hebben pensioenfondsen ruim 6000 verschillende portefeuilles en hierover zal meer informatie boven tafel moeten komen. Er zullen dus veel praktische vragen zijn, waarvoor opnieuw samenwerking belangrijk is.
- Hoe kan internationaal MVO effectief worden georganiseerd? Vanuit de vakbonden is gesignaleerd dat het uiteindelijk om een tripartiete overleg gaat met een belangrijke rol voor de overheden om hierin het initiatief te nemen. Ook de jongeren verdienen naar het oordeel van de gesprekspartners echter een plaats

aan de overlegtafel. Jongeren zijn (nog) niet betrokken in het convenantsoverleg van deze sectoren. Het gaat ten slotte om hun toekomst en bovendien is het bewustzijn van het belang van internationaal MVO onder jongeren heel groot.

- Regeldruk moet bedrijven en sectoren niet te zwaar gaan belasten. Dit zou de medewerking van vooral kleine(re) bedrijven namelijk zeer gaan belemmeren.

Vanuit de tafel voedingsmiddelen vraagt de heer *Van Eijck* de aandacht voor het volgende:

- Het SER-advies heeft als doel om dynamiek te gaan organiseren. Naar welke doelgroepen in de voedingswereld moet dan in eerste instantie worden gekeken? Een eerste groep die genoemd is, zijn de zelfstandigen. Deze doelgroep is minder gemakkelijk te bereiken en maakt in binnen- en buitenland deel uit het mkb. Een tweede groep die is genoemd, zijn uiteraard de consumenten. Hoe bevordert je dat zij kiezen voor het verantwoorde, maar duurere product?

- De conclusie is dat een brede inzet vanuit verschillende perspectieven nodig is. Hoe verhoudt de beoogde Europese aanpak zich tot de Nederlandse aanpak? In eerste instantie moet de focus liggen op het huidige demissionaire en (hopelijk ook snel) een nieuw kabinet. De SER zelf moet ervoor zorgen dat hij behoorlijk mee kan praten. Er is namelijk enig pessimisme over de wijze waarop je binnen Europa zaken aan het rollen krijgt. Er zijn nu al meer dan 1 miljoen reacties gegeven op het voorstel van de Europese Commissie. De verwerking daarvan kost enorm veel tijd. Idee van deze tafel is dat gewoon moet worden begonnen. Ook binnen Europa moet dan het huis op orde zijn. Niet elke lidstaat past nu al de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen (en de United Nations Guiding Principles) toe.

Conclusie is dat de SER de nationale dynamiek moet aanjagen en ermee rekening te houden dat nationale bedrijven ook internationaal functioneren. Via de convenanten zou een stempel kunnen worden gedrukt op bijvoorbeeld de cacao-industrie. Ook iconen kunnen een grote rol spelen, zoals Unilever met Paul Polman.

- De focus moet liggen op het bereiken van impact. De SER kan ook bottom-up een goede rol spelen en gebruik maken van bijvoorbeeld bij het voorziene IMVO-steunpunt. Een gelijk speelveld kan worden bereikt door meer in te zetten op keurmerken en certificaten. Werkgevers en werknemers zullen zich (met begeleiding van het IMVO-secretariaat) moeten blijven inzetten op het sluiten van convenanten. Het is ook belangrijk om een Europese lappendeken te vermijden: de Europese wet- en regelgeving moet niet verstikkend werken. De tafel doet ook een klemmend beroep op de politiek om lef te tonen. Denk hier aan het voorbeeld waarin de Nederlandse overheid de Italiaanse premier niet aansprak op het geval van een tomatenketen aldaar.

Conclusie ten aanzien van de impact is dat de SER de Nederlandse en Europese impact op een transparante manier moet monitoren en dat een betrouwbare overheid wordt bevorderd.

- In welke fasen zitten we? Fase 1 is dat werkgevers en werknemers binnen de SER convenanten afsluiten. Fase 2 is het vergroten van de nationale uitstraling richting de Europese ketenpartners. Fase 3 is de European Coalition of the Willing: waarom zouden we wachten op eventuele overeenstemming met de nu 27 lidstaten als je al met groepen lidstaten binnen Europa aan de slag kan gaan? Aanbeveling is om daarop in te zetten.

Spreker sluit zijn inbreng af met de opmerking dat het door Floor Smits geïnspireerde motto van deze tafel is: never eat alone.

Vanuit de tafel kleding en textiel koppelt de heer *Van der Veen* de volgende observaties terug:

- Partijen uit het veld aan de tafel zijn al jarenlang actief op het gebied van IMVO en steunen deze initiatieven uiteraard, ook vanwege het eigen voordeel en het belang naar de klant. Het belang van een gelijk speelveld is een belangrijke motor om de Europese aanpak na te streven en zeker van het Nederlandse voorstel/model.
- Daarvoor is steun nodig op vele manieren. Steun vanuit de overheid, bijvoorbeeld in facilitering van de kosten en het vervullen van een voortrekkersrol. Er is ook in Europa steun nodig, bijvoorbeeld van de ambassades. Maar de tafel ziet bij de uitrol van de Nederlandse benadering ook een rol voor de Nederlandse werkgevers- en werknemersorganisaties. Sociale partners zouden onderdeel moeten zijn van de convenanten en de motor kunnen zijn van een bredere uitrol van die convenanten in Europees niveau.
- Het is ook belangrijk om het momentum te behouden. De Nederlandse benadering moet niet door de verschuiving naar een Europees toneel tot vertraging of stilstand leiden. Graag volgt deze tafel de oproep van mevrouw Thijssen om de 'oude schoenen niet weg te gooien totdat er nieuwe zijn'.
- Geconcludeerd is dat alle bedrijven mee moeten doen aan het Nederlandse model, dus niet alleen voor bedrijven vanaf een bepaalde omvang. Dat ook kleine(re) bedrijven mee (blijven) doen is van maatschappelijk belang en is ook van belang voor het gelijke speelveld. Mogelijk kan kleine(re) bedrijven wel wat meer (overgangs)tijd worden geboden. Zij moeten wel snel aanhaken bij deze opdracht.
- Er ligt nog een vervolgoopdracht voor wellicht de SER-commissie Europa dan wel de SER-commissie IMVO: welke eisen moeten worden gesteld aan import van buiten de EU?

De *voorzitter* kan zich indenken dat een samenwerkingsverband van beide commissies die vraag nader doordenkt.

Vanuit de tafel landbouw doet mevrouw *Termeer* kort verslag van de bevindingen. Ervan uitgegaan is dat het Europese wetsvoorstel op de benadering van het SER-voorstel is gestoeld. Vraag is dan wat nodig is om deze aanpak mogelijk te maken en écht te laten werken:

- In de eerste plaats is vastgesteld dat eigenlijk samenwerking met de tafels voedingsmiddelen of die van kleding en textiel nodig is. Producten als katoen en voedingsmiddelen komen immers van landbouwbedrijven. Hoe is de verbinding met de andere tafels? Stelt de tafel voedingsmiddelen dan ook eisen voor het leefbare inkomen van de Nederlandse boeren?
- Een aantal partners van de tafel, gelieerd aan de zaadindustrie en landbouw, heeft de indruk dat IMVO nog niet zo speelt in hun Europese werkverbanden. Het is dus belangrijk dat het in die landen in het kader van de Europese samenwerking meer gaat leven. De heer Louwaars gaat hiermee zelf volgende week aan de slag. Liever dan te vertellen hoe het zou moeten, ligt het meer voor de hand verhalen uit te wisselen, gericht op het vergroten van de bewustwording.
- Er is ook gesproken over 'achteruit en vooruit kijken': wat is het begin en wat is het einde van de keten en welke consequenties heeft dat voor je verantwoordelijkheid.
- Het gesprek was aanvankelijk meer afhoudend en werd steeds positiever. Het afhoudende had te maken met de schrikreactie vanuit de landbouw dat IMVO weer een extra opdracht voor de boer wordt die waarschijnlijk ook weer extra kosten met zich brengt. Gesproken is over de vraag hoe dit positiever met elkaar kan worden ingevuld.
- Het gaat niet alleen om IMVO maar ook om MVO. Hoe kunnen we binnen Nederland maatschappelijk verantwoord ondernemen? Kwesties als een leefbaar inkomen en seizoensarbeid blijven de aandacht houden.

- Een klein deel van de primaire landbouwbedrijven, een aantal grotere tuinbouwbedrijven en wat meer bedrijven in de zaadindustrie zouden onder de door de SER voorgestelde reikwijdte van Europese wetgeving vallen. Geconstateerd is dat dit in feite niet relevant is, omdat alle bedrijven meer aan (I)MVO moeten gaan doen. Zo is er een initiatief van LTO-Nederland om in kaart te brengen welke producten/grondstoffen op het boerenerf komen en welke het erf verlaten. Hiermee wordt de bewustwording vergroot en de basis gelegd voor een verdere aanpak, waarbij goede voorbeelden kunnen worden gewisseld.

5.7 Afronding van de bespreking

In een korte reflectie op de terugkoppeling vanuit de andere tafels stelt mevrouw *Termeer* sterk de indruk te hebben dat er, naast eigenaarschap, ook veel energie zit op het onderwerp en dat er al veel op gebeurt. Die energie kan worden benut om tot de gewenste impact te komen op het gebied van IMVO. Om anderen voor wie IMVO minder in beeld is of minder belangrijk is, werken positieve verhalen beter dan een 'bestraffend vingertje'. Wel kan de Europese wetgeving mogelijk ook worden gebruikt als stok achter de deur om hiermee vaart te maken.

De *voorzitter* rondt de interactieve raadsvergadering af en hoopt dat de deelnemers de opzet en de gesprekken aan de tafels positief hebben ervaren. Na afloop is er gelegenheid voor informele contacten onder het genot van een lunch.

6. Rondvraag en sluiting

Van de rondvraag wordt geen gebruik gemaakt.

De vergadering wordt om ca. 12.00 uur beëindigd.